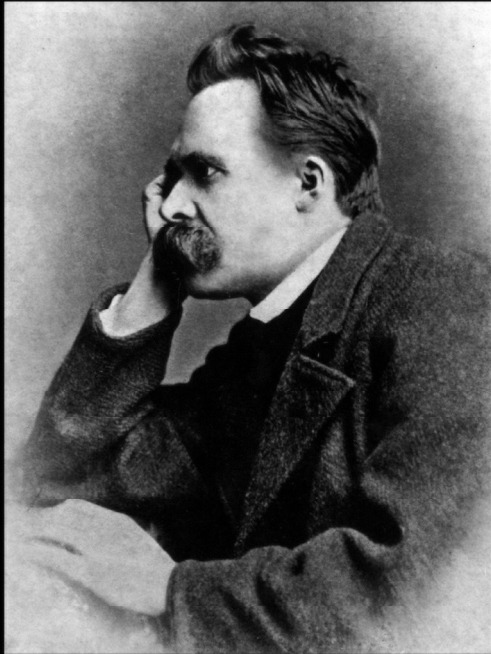

Friedrich
NIETZSCHE

Inhimillistä, aivan
liian inhimillistä (II)

Inhimillistä, aivan liian inhimillistä (II)

FRIEDRICH NIETZSCHE

Inhimillistä,
aivan liian inhimillistä (II)

Kirja vapaille hengille

Suomentanut
Risto Korkea-aho

2026

Menschliches, Allzumenschliches. Ein Buch für freie Geister. Anhang: Vermischte Meinungen und Sprüche ja Der Wanderer und sein Schatten ilmestyivät vuosina 1879 ja 1880. Toinen, johdattavalla esipuheella varustettu laitos *Menschliches, Allzumenschliches. Ein Buch für freie Geister. Zweiter Band. Neue Ausgabe mit einer einführenden Vorrede* ilmestyi vuonna 1886.

© 2026 Risto Korkea-aho

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B,
00100 Helsinki, bod@bod.fi

Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273,
22763 Hampuri, Saksa

ISBN: 978-952-89-0271-3

Esipuhe

1

Meidän pitäisi puhua vain siinä, missä emme saa vaieta; ja puhua vain siitä, minkä olemme *voittaneet*, – kaikki muu on löpöttelyä, »kirjallisuutta», kurittomuutta. Minun kirjoitukseni puhuvat *vain* voitoistani: »minä» olen niissä, minä ja kaikki, mikä minulle oli vihamielistä, ego ipsissimus, jopa, jos yleämpi ilmaisu sallitaan, ego ipsissimum. Arvattaneen: olen jättänyt jo paljon – *alapuoelleni*... Mutta tarvittiin aina ensin aikaa, toipumista, etäisyyttä, distanssia ennen kuin minussa heräsi halu jälkikäteen nylkeä, riistää, paljastaa, »esittää» (tai miten sitä tahdotaankin kutsua) tiedon hyväksi jostakin, mitä olin kokenut ja mistä olin selviytynyt, jokin oma tosiasia tai kohtalo. Siinä mielessä kaikki kirjoitukseni, yhtä ainoata, joskin olennaista poikkeusta lukuun ottamatta, on *ajoitettava menneisyyteen* – ne puhuvat aina jostakin, minkä olen »jättänyt taakseeni» –: muutamat jopa, kuten kolme ensimmäistä epäajanmukaista, on ajoitettava niitä ennen julkaistun kirjan synnyn ja elämysten aikaa varhaisemmaksi (nimittäin »Tragedian synnyn»: mikä hienommalta havainnoijalta ja vertailijalta ei saata jäädä salaan). Tuo vihainen purkaus vanhaksi tulleen David Straussin saksalaisuusvouhottusta, laiskanpulskeaa hyvinvointia ja kielentärvelystä vastaan, ensimmäisen epäajanmukaisen sisältö, antoi äänen mielialoilte, joiden vallassa olin ollut kauan sitten, opiskelija-aikana, eläessäni saksalaisen sivistyksen ja sivistysfilisteröinnin ympäröimänä (väitän olevani

tuon nykyään paljon käytetyn ja väärinkäytetyn sanan »sivistysfilisteri» isä –); ja mitä olen sanonut »historiatautia» vastaan, sen olen sanonut ihmisenä, joka hitaasti, vaivalloisesti oppi parantumaan tästä taudista eikä ollut vastedes lainkaan halukas luopumaan »historiasta», koska hän kerran oli kärsinyt siitä. Kun minä sitten, kolmannessa epäajanmukaisessa tutkistelussa, ilmaisoin kunnioitukseni ensimmäistä ja ainoata kasvattajaani, *suurta* Arthur Schopenhaueria kohtaan – nykyään ilmaisisin sen vielä voimakkaammin, myös persoonallisemmin – olin oman persoonani osalta jo moraalisen skeptiksen ja hajoamisen kourissa, *toisin sanoen suhteeni kaikkeen tähänastiseen pessimismiin oli jo muuttunut kriittiseksi ja syventäväksi* –, enkä uskonut enää »ylipäättään mihinkään», kuten kansa sanoo, en Schopenhaueriin: juuri tuona aikana syntyi salassa pidetty kirjoitus »totuudesta ja valheesta moraalin ulkopuolisessa mielessä». Jopa voitto- ja juhlapuheeni Richard Wagnerin kunniaksi, hänen Bayreuthin voitonjuhlansa 1876 johdosta – Bayreuth merkitsee suurinta voittoa, jonka taiteilija milloinkaan on saavuttanut – teos, joka mitä selvemmin *näyttää* »aktuaaliselta», oli salavihkainen kunnianosoitukseni ja kiitokseni kappaleelle menneisyyttä, matkani kauneimmalle, myös vaarallisimmalle merentyneydelle... ja tosiasiassa irtipäästö, jäähyväiset. (Pettikö ehkä Richard Wagner tässä itseään? En usko. Niin kauan kuin joku vielä rakastaa, hän ei varmasti maalaile sellaisia kuvia; hän ei vielä »tutkistele», hän ei ota sillä tavalla etäisyyttä, kuten tutkistelevan täytyy. »Tutkisteluun kuuluu jo salaperäinen *vihollisuus*, vastaankatsomisen vihollisuus» – niin sanotaan mainitun kirjoituksen seitsemännessä luvussa, kavalta ja raskasmielinen ilmaisu, joka ehkä oli tarkoitettu vain harvojen korville.) Se tyyneys, joka *teki mahdolliseksi* puhua sisimmän yksinolon ja puutteenalaisuuden pitkistä välivuosista, tuli minulle vasta kirjan »Inhimillistä, aivan liian inhimillistä» myötä, jolle myös tämä toinen puolesta- ja esipuhe on omistettu. Siinä, kirjassa »vapaille hengille», on jotakin siitä miltei hilpeästä ja uteliaasta psykologin kylmyydestä, joka jälkepäin vielä toteaa itselleen ja ikään

kuin jollakin neulankärjellä *pistää* kiinni monta tuskallista asiaa, jotka hän on jättänyt *alapuolelleen*, jättänyt *taakseen*: – onko ihme-kään, jos niin pistävässä ja syyhyttävässä työssä virtaa toisinaan myös vähän verta, jos psykologilla on siinä verta sormissaan eikä aina ainoastaan – sormissaan?...

2

Sekalaisia mietteitä ja mielipiteitä ja Vaeltaja ja hänen varjonsa ilmestyivät alun perin *erillisinä* jatko-osina ja liitteinä mainittuun inhimilliseen, aivan liian inhimilliseen »kirjaan vapaille hengille»: samalla erään henkisen hoitokuurin jatko-osana ja kaksinkertaisuksena, nimitäin *antiromanttisen* itsehoidon, jonka terveenä pysynyt vaistoni oli itse löytänyt, itse määrännyt tilapäiseen sairastumiseen romantiikan vaarallisimpaan muotoon. Nyt, kuuden toipilasvuoden jälkeen, samat kirjoitukset saavat ilmestyä *yhdistyneinä*, kirjan Inhimillistä, aivan liian inhimillistä toisena niteenä: ehkä ne yhdessä tutkisteltuina opettavat oppinsa väkevämmin ja selvemmin, – *terveysopin*, jota voitaneen suositella juuri nousevan sukupolven henkisemmille luonnoille disciplina voluntatiksena. Niissä puhuu pessimisti, joka ei ole aina pysynyt nahoissaan, mutta on aina pällannut nahkoihinsa, siis pessimisti, jolla on hyvää tahtoa pessimis-miin, – joka siis ei ole enää ainakaan romantikko: kuinka? eikö henki, joka ymmärtää tämän käärmeenoveluuden ja osaa *vaihtaa nahkansa*, saisi luennoida tämän päivän pessimisteille, jotka ovat kaikki tyynni yhä romantiikan vaarassa? Ja ainakin näyttää heille, kuinka se – *tehdään?*...

3

– Silloin oli itse asiassa korkea aika *jättää jäähyväiset*: jo pian sain siitä todisteen. Richard Wagner, näennäisesti voitokkain, todellisuudessa lahonnut, epätoivoinen romantikko, lankesi äkkiarvaa-

matta, avuttomana ja särkyneenä, rähmälleen kristillisen ristin eteen... Eikö kenelläkään saksalaisella ollut silloin silmiä päässä tälle kammottavalle näytelmälle, myötätuntoa omassatunnossaan? Olinko minä ainoa, joka siitä – kärsi? – No niin, minulle tämä odottamaton tapahtuma näytti kuin salamanisku selvästi sen seudun, jonka olin jättänyt taakseni, – ja tunsin myös tuon jälkikäteisen kauhun, jonka tuntee jokainen, joka tietämättään on kulkenut läpi suunnattoman vaaran. Kun jatkoin taivaltani yksin, minä vapisin; eikä aikaakaan, kun olin sairas, enemmän kuin sairas, nimittäin uupunut, uupunut väijäämättömästä pettymyksestä kaikkeen, mitä meille moderneille ihmisille oli jäänyt innoitukseksi, uupunut joka paikassa *haaskatusta* voimasta, työstä, toivosta, nuoruudesta, rakkaudesta; uupunut inhosta tämän romantiikan feminiinisyyttä ja kuritonta haihattelua kohtaan, koko sitä idealistista valheellisuutta ja omantunnon-pehmentymistä kohtaan, joka tässä oli taas kerran nujertanut yhden urhoollisimmista; uupunut viimein, enkä vähiten, leppymättömän epäluulon alakulosta, – että minut, tämän pettymyksen jälkeen, olisi tuomittu epäilemään syvemmin, halveksumaan syvemmin, olemaan yksin syvemmin kuin koskaan ennen. Minun *tehtäväni* – minne se oli joutunut? Kuinka? eikö nyt näytetty siltä, kuin tehtäväni vetäytyisi luotani, ikään kuin minulla ei nyt pitkään aikaan olisi enää oikeutta siihen? Mitä tehdä kestääkseen *tätä* suurinta puutetta? – Aloitin siitä, että *kielsin* itseltäni perusteellisesti ja periaatteellisesti kaiken romanttisen musiikin, tämän kaksimielisen mahtailevan hiostavan taiteen, joka tappaa hengestä ankaruuden ja iloisuuden ja saa kaikenlaisen epäselvän kai-puun, sienimäisen himokkuuden rehottamaan. »Cave musicam» on vielä tänäänkin minun neuvoni kaikille, joissa on kylliksi miestä pysymään puhtaina hengen asioissa; sellainen musiikki herpauttaa, pehmentää, naisellistaa, sen »iki-naisellinen» vetää *meitä* – alas-päin!... Romanttista musiikkia *vastaan* kääntyi tuolloin minun ensimmäinen epäluuloni, lähin varovaisuuteni; ja jos minä ylipäätään vielä jotakin musiikilta toivoin, niin tapahtui se siinä odotuksessa,

että tulisi muusikko, kyllin uskalias, hieno, häijy, eteläinen, yliterve *kostaakseen* tuolle musiikille kuolemattomalla tavalla. –

4

Niin minä nyt yksinäisenä ja pahasti epäluuloisena itseäni kohtaan asetuin, karvain mielin, *vastustamaan* itseäni ja *kannattamaan* kaikkea, mikä juuri *minusta* tuntui kipeältä ja kovalta: – niin minä löysin jälleen tien siihen urhoolliseen pessimismiin, joka on kaiken romanttisen valheellisuuden vastakohta, ja myös, kuten minusta tänään näyttää, tien »minuun» itseäni, *omaa* tehtävääni. Tuo kätketty ja käskevä jokin, jota emme pitkään aikaan osaa nimetä, kunnes se viimein osoittautuu *tehtäväksemme*, – tämä tyranni meissä vaatii kauhistuttavan korvauksen jokaisesta yrityksestämme väistää tai livistää sitä, jokaisesta ennenaikaisesta tyytymisestä, jokaisesta samaistumisesta sellaisten kanssa, joiden joukkoon emme kuulu, jokaisesta kunnioitettavastakin hankkeesta, mikäli se eksyttää meidät pääasiastamme, jopa jokaisesta hyveestäkin, joka tahtoi suojella meitä omimman vastuullisuutemme kovuudelta. Vastauksena on aina sairastuminen, kun tahdomme epäillä oikeuttamme *omaa* tehtäväämme, – kun alamme tehdä asioita jotenkin helpommiksi itsellemme. Erikoista ja pelottavaa samalla kertaa! Juuri *huojennuksistamme* joudumme maksamaan kovimman hinnan! Ja jos myöhemmin tahdomme palata terveyteen, niin ei meille jää vaihtoehtoa: meidän täytyy ottaa kantaaksemme *raskaampi* taakka kuin koskaan ennen...

5

– Siihen aikaan minä ensin opin tuon erakkomaisen puheen, jonka vain vaikenevimmat ja kärsivimmät hallitsevat: minä puhuin, ilman todistajia tai pikemminkin todistajista välittämättä, jotten kärsisi vaikenemisesta, puhuin vain asioista, jotka eivät koskeneet

minua, mutta ikään kuin ne koskisivat minua. Siihen aikaan minä opin hilpeänä, objektiivisena, uteliaana, ennen kaikkea terveenä ja häijynä *esiintymisen* taidon, – ja sairaassa tämä on, kuten minusta näyttää, hänen »hyvää makuaan»? Hienommalta silmältä ja myötätunnolta ei siitä huolimatta jääne huomaamatta, mikä ehkä muodostaa näiden kirjoitusten viehätöksen, – että tässä puhuu kärsivä ja puutteenalainen ikään kuin hän *ei* olisi kärsivä ja puutteenalainen. Tässä *tahdotaan* säilyttää tasapaino, tyyneys, jopa kiitollisuus elämää kohtaan, tässä vallitsee ankara, ylpeä, aina valvova, aina herkkä tahto, joka on ottanut tehtäväkseen puolustaa elämää tuskaa *vastaan* ja katkaista kaikki johtopäätökset, joilla on tapana kasvaa tuskasta, pettymyksestä, kyllästymisestä, yksinäistymisestä ja muista rämemaista kuin myrkylliset sienet. Tämä ehkä antaa juuri meidän pessimisteillemme osviittoja omaan tutkimukseen? – sillä se oli sitä aikaa, kun minä saavutin periaatteen: »kärsivällä *ei vielä ole oikeutta* pessimismiin!», siihen aikaan minä lähdin itsekseni pitkäikäiselle kärsivälliselle sotaretkelle kaiken romanttisen pessimismin epäteellistä perusviettymystä vastaan, nimittäin viettymystä paisuttaa ja tulkita yksittäiset henkilökohtaiset kokemukset yleisiksi arvostelmiksi, jopa maailman-tuomioiksi... lyhyesti, siihen aikaan minä käänsin katseeni *ympäri*. Optimismi toipumisen välineenä, jotta joskus taas *saisi luvan* pessimismiin – ymmärrättekö te tätä? Niin kuin lääkäri määrää potilaansa täysin vieraaseen ympäristöön, jotta tämä tempautuisi irti koko »tähänastisuudestaan», huolistaan, ystävistään, kirjeistään, velvollisuuksistaan, tyhmyyksistään ja kiduttavista muistoistaan ja oppisi ojentamaan kätensä ja aistinsa kohti uutta ravintoa, uutta aurinkoa, uutta tulevaisuutta, niin minä pakotin itseni, lääkäriäni ja potilaana samassa persoonassa, päivävastaiseen ennenkokemattomaan *sielun ilmastoon* ja etenkin kaukaiselle vaellukselle vieraisiin maihin, vieraaseen *yleensä*, uteliaisuuteen kaikenlaista vierasta kohtaan... Tästä seurasi pitkä kiertolaisuus, etsintä, vaihtelu, vastentahtoisuus kaikkea paikallaanpysymistä kohtaan, kaikkea tökeröä myöntämistä ja kieltämistä kohtaan; samoin diete-

tiikka ja kuri, joka tahtoi tehdä hengelle mahdollisimman helpoksi rientää kauas, lentää korkealle, ennen kaikkea yhä uudestaan lentää pois. Tosiasiassa elämän minimi, vapautuminen kaikkien karkeampien pyyteiden kahleista, riippumattomuus kaikenlaisissa ulkoisesti epäsuotuisissa oloissa, samalla ylpeys siitä, että *kykenee* elämään näissä epäsuotuisissa oloissa; vähän kyynisyyttä kenties, vähän »tynnyriä», mutta yhtä varmasti paljon oikku-onnea, oikku-reippautta, paljon hiljaisuutta, valoa, hienompaa typeryyttä, salaista haihattelua – tämä kaikki johti lopulta suureen henkiseen vahvistumiseen, terveyden kasvavaan mielihyvään ja täyteyteen. Elämä itse *palkitsee* meidät sitkeästä elämäntahdostamme, sellaisesta pitkästä sodasta, jollaista minä siihen aikaan itsekseni kävin elämäänkyllästymisen pessimismiä vastaan, jo jokaisesta kiitollisuutemme tarkkaavaisesta katseestakin, joka ei päästä karkuun elämän pienimpiä, herkimpiä, ohikiitävimpiä lahjoja. Lopulta saamme vastineeksi sen *suuret* lahjat, ehkä myös suurimman, jonka se voi antaa, – saamme takaisin *oman tehtävämme*. – –

6

– Olisiko minun elämykseni – sairauden ja toipumisen historia, sillä se päättyi toipumiseen – ollut vain omakohtainen elämykseni? Ja nimenomaan vain *minun* »inhimilliseni, aivan liian inhimilliseni»? Tahtoisin tänään uskoa päinvastaista; yhä uudestaan ja uudestaan minussa herää luottamus siihen, ettei vaelluskirjojani ollut sitenkään kirjoitettu vain minua varten, kuten toisinaan näytti –. Saatanko nyt, kun tämä luottamus on saanut kasvaa kuusi vuotta, lähettää ne kokeeksi uudestaan tälle matkalle? Saatanko suositella niitä eritoten sellaisille sydämille ja korville, joita vaivaa jokin »menneisyys» ja joissa on jäljellä kylliksi henkeä, jotta ne voivat kärsiä vielä myös menneisyytensä *hengestä*? Mutta ennen kaikkea teille, te raskaimman kantajat, te harvinaiset, vaaranalaisimmat, henkimmämmät, rohkeimmat, joiden on oltava modernin sielun *omatunto*

ja siitä syystä tunnettava sen *tietämys*, teille, joissa kaikki, mitä tänä päivänä vain voi olla sairasta, myrkyllistä, vaarallista, tulee yhteen, – joiden kohtalo tahtoo, että teidän on oltava sairaampia kuin joku umpimähkäinen yksilö, koska te ette ole »vain yksilöitä»..., joiden lohtuna on tuntea tie *uuteen* terveyteen, ah! ja käydä tätä tietä, huomisen ja ylihuomisen terveyteen, te ennaltamäärätyt, te voitokkaat, te ajan-voittajat, te terveimmät, te väkevimmät, te *hyvät eurooppalaiset!* – –

7

– Ilmaistakseni vielä lopuksi kaavana oman vastakohtani *romanttiselle pessimismille*, siis puutteenalaisten, epäonnistuneitten, voitettujen pessimismille: on olemassa traagisen ja pessimismin tahtoa, joka on yhtä paljon älyn (maun, tunteen, omantunnon) tinkimättömyyden kuin sen vahvuudenkin merkki. Tämä tahto rinnassaan ihminen ei pelkää sitä kauheaa ja kyseenalaista, joka on ominaista kaikelle olemassaololle; hän jopa etsii sitä. Sellaisen tahdon takana on rohkeus, ylpeys, *suuren* vihollisen kaipuu. – Tämä oli *minun* pessimistinen perspektiivini alusta alkaen, – uusi perspektiivi, kuten minusta näyttää? sellainen, joka vielä tänäänkin on uusi ja vieras? Tähän hetkeen asti olen pitänyt siitä kiinni, ja se, jos minua tahdotaan uskoa, on toiminut yhtä hyvin minun puolestani kuin, ainakin toisinaan, minua *vastaan*... Tekö sanotte, että tämä pitää ensin todistaa? Mutta mitä muuta tällä pitkällä esipuheella olisi – todistettu?

Sils-Maria, Ylä-Engadin,
syyskuussa 1886.

Ensimmäinen osio
Sekalaisia mietteitä ja mielipiteitä

1

Filosofiaan pettyneille. – Jos te tähän asti olettekin tunnustaneet elämälle korkeimman arvon ja joudutte nyt pettymään, onko teidän silti välttämättä myytävä se nyt saman tien pois halvimpaan hintaan?

2

Hemmoteltu. – Ihminen voidaan hemmotella pilalle myös käsitteiden kirkkaudella: kuinka inhottavaksi silloin tuleekaan seurustelu puolikirkkaiden, sumuisten, ponnistelevien, uumoilevien kanssa! Kuinka naurettavalta eikä silti hilpeältä vaikuttaakaan niiden ikuinen siipienpaukutus ja sinne-tänne-hapuilu, kun ne turhaan yrittävät lentää ja saada saalista!

3

Todellisuuden kosiskelijat. – Joka lopulta huomaa, kuinka perusteellisesti ja pitkään häntä on petkutettu, se syleilee silkasta uhmas-
ta rumintakin todellisuutta: niin että tämä, kun katsotaan maailman kulkua kokonaisuutena, on saanut kaikkina aikoina parhaat kosiskelijat, – sillä parhaita on aina petetty parhaiten ja pisimpään.

»Ihmiset tungeksivat valoon, eivät paremmin nähdäkseen, vaan paremmin loistaakseen.»

Friedrich Nietzschen (1844-1900) *Sekalaisia mietteitä ja mielipiteitä* ja *Vaeltaja ja hänen varjonsa* ilmestyivät vuosina 1879 ja 1880 erillisinä jatko-osina ja liitteinä teokseen *Inhimillistä, aivan liian inhimillistä*. Ne jatkavat niin sisältönsä kuin muotonsa puolesta ensimmäisen osan viitoittamalla tiellä: niissä puhuu vapautunut henki, joka on jättänyt metafysiikan ja ihanteiden etäiset ja epämääräiset sumuverhot ja tahtoo tästä lähtien ajatella *lähimpiä* asioita.

